

ПОЈАМ КОСМИЧКОГ У ДОКУМЕНТИМА ИСТОРИЈСКОГ АРХИВА

ТАТЈАНА МИШИЋ, ТАТЈАНА ЈОВАНОВИЋ

Архив Србије, Београд

Резиме: Представљени су поједини космички садржаји у документима из Архива Србије а посебно је приказан и размотрен хороскоп књаза Милоша Обреновића из 1835. године.

*Пре него што би Небо и Земља,
Постојало је једно биће, већ – савршено!
Непролазно! Без облика!
Само...; Без промене!
Досезало је свуда..... неусцирно!
Можемо га сматрати Мајком Свемира
Лаоце*

Као што је космос и васцели свемир саткан од непремостиве бесконачности, несхватљивих и још неухватљивих детерминизама и истина, слично је и са архивом – универзалним чуварем тајни и истина, мистерије прошлости – свеобухватних прича и појмова.

Трагање за феноменима у тајним хаусторима архивских депоа трајало би не мање но и сам људски живот. Зато истраживачи својом упорношћу, али и прелиминарним сазнањима, могу тек на тренутак дотаћи мистерије прошлости и открити тајне које су ту, за нас баштинили наши преци. Архив Србије чува архивску грађу, која датира још од 14 века; Поседује око 15.000 фондова дужине око 120 км!

Најстарији документи су *Дечанска повеља (1330)*, *Закон о рудницима деспота Стефана Лазаревића (1412)*, *Опросница грехова патријарха III Чарнојевића (17 в)*.

Прво службовање ове институције започиње 1900. године. Велелепна зграда поред Ташмајданског парка, наменски је сазирана 1928. У мају 2010. године, Архив Србије прославља јубилеј од 110 година постојања.

Појам космоса и космологије објашњава се још у *Тумачу научних и политичких речи*, објављеном 1892, а који је приредио Васа Пелагић (како се у истом извору нотира – човек који је раван Светом Сави).¹ Космос – Распоред; уређење, а највише под тим именом подразумева се васиона, цео свет. ``Прослављени научник Хумболт написао је голему књигу тог имена, то јест „КОСМОС“ – цео свет, и то дело сматра се као ризница целокупног знања људског.“ Васа Пелагић такође тумачи и појам космологија – и види га као свезнанство. По њему, то је наука која има задатак да што боље проучи и опише звездани свет – васиону; те тиме поништава, све лажне и ненаучне основе мантијашког веровања у библијског творца; јер наука та небориво доказује да у небу нема тога ништа; него космологија види у простору небеском само небеска тела – звезде – од мање и огромне величине, а иза њих опет друге звезде и тако у бесконачност...``²

Многи феномени живота још су током 19. века, од 1894. налазили своја објашњења у *Српском Етнографском речнику*. Српска академија наука и уметности је 1950. године издала зборник радова који објашњава веровања, космичке елементе и небеска тела, појаве. Тумачење њихово базирано је на литератури која је превасходно третирао космичке појаве. Рад се зове *Астрономија у предањима, обичајима и умотворинама Срба*, аутора Ненада Ђ. Јанковића.

„Пошто је небо тако високо онде где ми живимо, оно се не може дохватити, па нити његова висина измерити. Обичном човеку бар је немогућно да допре до неба, али неки су и у томе успели. У приповетци *Мудри Соломун* казује се како је овога мајка проклела да не умре док не измери небеске висине и морске дубине. Стога Соломун пође по свету и најзад нађе једну бабу чија ћерка свако вече буди звезде, те му баба рече да би га њена кћи могла попети до неба и потом спустити на земљу. Тако и буде, бабина кћи „узме га на леђа и одлети горе с'њим, а кад је разбудила звезде донесе да опет дође и метне га на земљу.“³ Наводи се 1927. у *Српском етнографском зборнику*.

По верзији Чајкановића у приповетци *Соломуна проклела мати*⁴ 1929. године, Соломун ухвати два ноја, пусти их да добро огладне а затим им за ноге привеже корпу у којој сам седе, држећи изнад нојева на дугачкоме ражњу испечено јагње; Гладни нојеви, да би дохватили печење, полетеше у вис носећи Премудрога све док није ражњем ударио у небо. Из овог

¹стр. 127 – 128 Београд, штампарија Пере Тодоровића „Смиљево“

²Београд, 1951. ст. 23.

³*Српски етнографски зборник*, 41, 254-255. *Српске народне умотворине*, Београд-Земун 1927.

⁴Чајкановић, *Приповетке*, Београд 1929, стр. 191.

последњег причања, које подсећа на неке од начина путовања на Месец према Сирану де Бержераку, може се закључити и то да народ верује у материјално постојање неба. У народу се веровало да небо није увек било високо, већ напротив ниско: Тада су анђели силазили са неба на Земљу да пију воде, пас је дохватио Месец и одгризао му парче, нека девојка бацила се блатом на Месец, или је пак нека баба, стављајући хлеб у пећ, ударила у небо лопатом. Због овога се небо подигло на садашњу висину, ван домашаја смртних.

„Да ми се са земље попети уз Даничине зраке, у Даницу, а из Данице – ка оном свијетлу уза зраке које их њој дало, и тијем начином путујући уза зраке, мога бих доћ на извор зраках, али ће је смртноме лакоћа зраке! Ох зраке да умијете мислити и говорити, бисте чудније но сте много биле“. Наводе се Његошеве речи записане у његовој *Биљезници* коју је са собом носио.⁵

Истицање светлости насупрот тами као добра насупрот злу прожима се кроз све религије и све књижевности. Људи су од вајкада стављани пред избор између ведрих и добрих духова светлости у ваздуху и етру, и злих духова мрака који владају под окриљем ходе, а светлости се боје. Она увек побеђује.

Симбол троугла се јавља још код Египћана у време првих династија као знак светлости, сунца. Пошто им је сунце највећи бог, они по једном мишљењу, почеше троугао сматрати светим и тако приказивати зраке, а то су симболично били-углови пирамиде.

На многим византијским и српским иконама и фрескама од неба, сликаног као кружни одсечак полази један, или више зракова у виду издужених троуглова. У Леснову је фреска из 1349. год, са брдом које представља земљу, а иза брда помаља се сунце, са танким, шиљастим зрацима.

Звезде су одувек биле предмет дивљења и поштовања. Упућују им се песме и молитве, о њима брину песници и маштари. Старима се звезде чињаху тако лепе, да их стављају као украсе на одело, и то само код изузетних личности. Велики свештеник Хелиопоља обучен је у кожу украшену звездама. На многобројним иконама и фрескама Богородица на велу, који јој покрива главу има звезду. По српској народној песми, пастирка је звездама запучена, младо момче у сватове носи кошуљу извезену звездама, са украсима у виду Сунца и Месеца, а звезде се налазе и на брокатној одежди једног богумилског свештеника.

„Звезде бројит ствар је трудна“ наводе се Гундулићеве речи.⁶

Плиније је изричит: „... Овај исти Хипарх... усуди се на дело чак и за Бога, дрско, да за потомство изброји звезде и сазвежђа и називе им да,

⁵Н.Ђ. Јанковић, *Откривање васионе*, Музеј науке и технике, Завод за уџбенике, Београд 1996, стр. 97.

⁶Београд, 637 стр.

захваљујући новопронађеним инструментима, којима им обележи положаје и величине...“

Одувек је човека мучила али и голицала неизвесност живота па је уз помоћ самих звезда, њиховог поретка и редоследа у космосу покушавао да пронађе детерминишућу нит и узрочност са сопстеним постојањем и питао се да ли су тајне будућности записане у звездама... Међу архивским благом у државном архиву пронађен је описан хороскоп књаза Милоша Обреновића. Чак су се неки аутори накнадно бавили стручним тумачењем Милошевог хороскопа из 1835. год. (сиг. АС, КК, XL – 54) N⁰ 2560.⁷ Милош је рођен 23. II 1780. Дакле хороскоп му је израђен, када је он већ имао 55 година. Да ли је покушао да у години Милетине буне и Сретењског устава, завири у будућност и своју и Совјета. Да ли га је хороскоп опоменуо на тешка времена која тек долазе?! Три године касније (1838) Порта ће дати нови устав (Турски устав), а кроз четири – (1839) Милош ће бити натеран на абдикацију у корист старијег сина Милана који умире непуних месец дана потом, а за седам (1842), уставобранитељска упорност Томе Вучића натераће на изгнанство и млађег Милошевог сина Михаила. Да ли му је у звездама било записано и да ће се после свега, вратити 1858. год. на власт, збацивши Карађорђевог сина Александра.

Када су аутори текста о хороскопу добили сам документ – хороскоп, он није давао сам по себи, апстрактан и жут, пуно јасних појмова. Али пошто су га прислонили уз светлост прозора и пресавили га на пола, мистерија се полако откривала и симболи су губили на апстрактности. Све је приказано у табеларној форми. Испод табеле крупним, помало невештим словима пише Милош Обреновић. У горњем левом углу нацртан је угаоник са тачко исцртаном милиметарском поделом – обе стране по 34 мм, а поред њега шестар. У левој стране табеле десна шака држи надоле окренуту крим сабљу, а лева – наоштен штап. Испод штапа, у белом пољу је мали крст. Изнад табеле, у средишту, нацртан је троугао, врхом окренут на доле, у чијем центру се налази око.

С' десне стране централне табле, рука држи теразије, а поред ње је Вењак – павиљон са виновом лозом.

На крову павиљона налази се велики крст, кров обрастао виновом лозом са зрелим гроздовима, а унутра се виде 2 бурета и чаша.

Осим црног туша, уметник је користио ружичасту водену боју. Цртеж је сачињен са пажњом, али се види да аутор није професионални цртач, чак су и слова лоше исписана.

Збир свих бројева у табели износио је 34 (колико је било милиметара на обе стране угаоника). Речи у табели су након истраживања добиле следећи смисао.

⁷Д. Мрђеновић, А. Палавестра., „Хороскоп књаза Милоша“, *Политикин забавник*, НИП Политика, 2001 (бр. 2560) стр. 4 - 7

„БЛАГОРАЗУМИЈЕ КРОТОСТ ЧЕЛОВЕКОЉУБИЈЕ ИМЈА, ЈАВИЛСЈА ВЛАДАТЕЉУ СЕРБИЈЕ“ („Мудрост, кроткост човекољубље јавиће се владатељу Србије“) подсећа на церемонију иницијације!

Схваћено је да су део симболике и бројеви 34, сматрајући да је аутор хороскопа био или Србин, заговорник метарског система, или странац – те су зато невешто исписивана ћирилична слова, те и да хороскоп обилује масонским симболима (око, угаоник, 34 мм)

- Наводно је највиши степен масонске хијерархије 33. На Милошевом хороскопу симболика бројева је 34. Управо се у Архиву Србије чувао и документ из 1879. у којем кнез Милан Обреновић потврђује да Кнежевина Србија приступа метарској конвенцији потписаној у Паризу. Ако је 1835. године истој ложи масонској приступио и Милош, да ли је и та чињеница допринела да даља политичка борба Србије, предвођена лукавим и опрезним књазом, коме нико није спорио политички таленат прође с мање жртава?!?

Тек када је увидео повезаност догађаја на небу са онима на Земљи, човек је могао да створи културу и цивилизацију. У том сусрету постао је свестан реда и великог закона, календара догађаја који владају свеколиким кретањем и постојањем. Откривање васионе заправо је откривање самога себе, те се у причама из прошлости јасно могу пронаћи скице будућности.

NOTION OF COSMIC IN DOCUMENTS OF HISTORICAL ARCHIVE

Presented are some cosmic aspects in documents from the Archives of Serbia and in particular is shown and discussed the horoscope of Prince Miloš Obrenović from 1835.